

ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดพะเยา

Health situation of the Elderly in Phayao Province

เฉลิม ใจอุ่น

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานด้านสุขภาพในจังหวัดพะเยารวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง สามารถจัดทำแผนงานโครงการตามยุทธศาสตร์ด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุให้สอดคล้องตามสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดพะเยา โดยทำการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มประชากรได้แก่ข้อมูลของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดพะเยาจากโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลชุมชนจำนวน 7 แห่ง สถิติที่ใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่าในปี พ.ศ. 2558 จังหวัดพะเยามีประชากรทั้งสิ้น 476,839 คน มีผู้สูงอายุจำนวน 81,219 คน คิดเป็นร้อยละ 17.03 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยผู้สูงอายุมีสาเหตุการเสียชีวิตด้วยโรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรังมากที่สุด รองลงมาได้แก่โรคไตวาย และ เนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด ส่วนโรคที่เป็นสาเหตุการสูญเสียเนื่องจากการตายก่อนวัยอันควรของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยามากที่สุดได้แก่โรคไตวาย รองลงมาได้แก่โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างและเนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด และเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูลผู้ป่วยใน พบว่าโรคที่เป็นสาเหตุการป่วยของผู้สูงอายุมากที่สุดได้แก่โรคความดันโลหิตสูง รองลงมาได้แก่โรคไตวาย และ โรคของทางเดินหายใจส่วนเมื่อล่างเรื้อรัง เมื่อวิเคราะห์จากค่าน้ำหนักเฉลี่ยสัมพัทธ์พบว่า โรคที่มีผลรวมค่าน้ำหนักเฉลี่ยสัมพัทธ์มากที่สุดได้แก่ โรคไตวาย รองลงมาได้แก่โรคความดันโลหิตสูง และโรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง ตามลำดับ

เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา พบว่าโรคที่เป็นปัญหา

สุขภาพที่สำคัญของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา ปีงบประมาณ 2558 ได้แก่โรคไตวาย โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง และโรคความดันโลหิตสูง ทั้งนี้พบว่าโรคที่มีแนวโน้มเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญในกลุ่มอายุที่เพิ่มขึ้น ได้แก่โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง, โรคหลอดเลือดในสมอง, ปอดบวม ส่วนโรคที่มีแนวโน้มลดลงได้แก่โรคไตวาย, ความดันโลหิตสูง, เนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด, เนื้องอกร้ายที่ตับและท่อน้ำดีในตับ, เบาหวาน และโรคของตับ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือเครือข่ายบริการสุขภาพควรมีการพิจารณาจัดทำแผนงานโครงการให้สอดคล้องกับปัญหาสุขภาพอย่างครอบคลุม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด และสามารถจัดทำแผนงานโครงการในกลุ่มวัยอื่นๆ ในเบื้องต้นเพื่อลดปัญหาสุขภาพในระยะยาวซึ่งจะเกิดขึ้นในวัยสูงอายุ

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, ภาวะสุขภาพ

Abstract

The purpose of this study is to help health professionals and related partners in the province planning strategic projects based on up-to-date information. This study is a descriptive study. The population of the study is demographic data of the elderly obtained from seven general and community hospitals in the province. The statistics were analyzed using percentage and mean.

The results show that in B.E. 2558. Phayao province had the total population of 476,839. The number of the elderly was 81,219 (17.03 percent) and has been increasing steadily. There are more female than male. The leading cause of death was the respiratory tract, followed by the lower respiratory tract disease, kidney failure, malignant of throat bronchus and lung. The leading cause of premature death of the elderly in the province was kidney failure, followed by the lower respiratory tract disease and malignant of the throat bronchus and lung.

The inpatient data showed the leading cause of illness among the elderly was hypertension, followed by kidney failure and chronic lower respiratory disease. The result from relative weight analysis showed the significant cause of illness was kidney failure, followed by hypertension and chronic lower respiratory disease.

The analysis of the elderly health situation in Phayao Province found that the most notable diseases were kidney failure, followed by chronic lower respiratory disease and hypertension. The most notable disease in the age group was chronic lower respiratory disease, followed by cerebrovascular disease and pneumonia. The inferior disease in this age group were kidney failure, followed by hypertension, malignant neoplasm of trachea-bronchus and lung, malignant tumors of bile ducts in the liver, diabetes and liver disease.

In conclusion, the Contracting Unit of Primary Health Care Network should have comprehensive project to combat health problems. Meanwhile, there can be initial projects aiming other age groups to minimize health problems which will occur when they get older.

Keyword: Elderly, Health situation.

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศอยู่ในระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยประชากรผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี หรือมากกว่า) มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 1.21 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2503 ไปเป็น 10 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2557 หรือคิดเป็นร้อยละ 15 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่กำลังนำประเทศไทยไปสู่สถานะที่เรียกว่า “ภาวะประชากรผู้สูงอายุ”^[1] ดังนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลในการเตรียมความพร้อมกับการรับมือปัญหาประชากรสูงอายุที่เพิ่ม

มากขึ้น เพื่อเน้น และให้ความสำคัญกับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในกลุ่มที่เป็นโรคเรื้อรังซึ่งก่อให้เกิดภาวะโรคสูงสุดแก่ผู้สูงอายุ การดำเนินงานเพื่อให้มีการส่งเสริมสุขภาพควบคุม ป้องกันโรคตั้งแต่ในชุมชน รวมถึงการบำบัดรักษาภายในหน่วยบริการจะสามารถลดภาระโรคจากโรคเรื้อรังในผู้สูงอายุได้

จากการประเมินภาวะสุขภาพของคนไทย โดยพิจารณาจากภาระโรคหรือโรคที่ก่อให้เกิดภาระพบว่าร้อยละ 85 ของจำนวนปีที่ผู้สูงอายุสูญเสียการมีสุขภาพดีหรือเป็นปีที่มีภาวะทุพพลภาพ (Disability adjusted life year ; DALYs) โดยเกิดจากโรคไม่ติดต่อหรือโรคเรื้อรังซึ่งมีสาเหตุจากพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต อย่างไรก็ตามการให้ความสำคัญกับเรื่องการป้องกันโรคในระดับบุคคล โดยการให้การศึกษาระดับบุคคลก่อนที่จะเกิดโรคจะสามารถเพิ่มโอกาสให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี องค์การสหประชาชาติจึงสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายที่ดีและมีความมั่นคง (Active Aging) ซึ่งจะสามารถเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ ประกอบด้วยประเด็นปัจจัยหลัก 3 ประการ ได้แก่ สุขภาพร่างกาย, ความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน และการมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน จากสถานการณ์ของประเทศไทยพบว่า จำนวนผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การดูแลสุขภาพ ป้องกันโรค บำบัดรักษาโรคในระยะเริ่มแรกและการฟื้นฟูสมรรถภาพในผู้สูงอายุจึงเป็นประเด็นสำคัญในการที่จะลดปัญหาสุขภาพในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุได้ ทั้งนี้พบว่าครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุไทย มีโรคเรื้อรังและโรคประจำตัว ได้แก่ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน โรคตา โรคหลอดเลือดสมอง โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคหัวใจอื่นๆ และภาวะสมองเสื่อม มีแนวโน้มสูงขึ้น และจากข้อมูลดัชนีการสูงวัยของจังหวัดต่างๆ ในประเทศไทย ปี 2557 พบว่าจังหวัดพะเยา เป็นจังหวัดลำดับที่ 8 ของประเทศไทยที่มีดัชนีการสูงวัยสูงสุด 10 อันดับแรก^[2]

ผู้วิจัยซึ่งได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุขของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบด้านระบบข้อมูลข่าวสาร ด้านการพัฒนายุทธศาสตร์และแผนงาน/โครงการ และการติดตามประเมินผลของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จึงได้จัดทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดพะเยา” เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ภาวะสุขภาพผู้สูงอายุของประชาชนในเขตจังหวัดพะเยา รวมทั้งเพื่อเป็นข้อมูลให้แก่หน่วยบริการในพื้นที่สามารถจัดทำแผนงานโครงการ ตามยุทธศาสตร์ด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้องตามสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดพะเยา

วัตถุประสงค์

เพื่อให้หน่วยงานด้านสุขภาพในจังหวัดพะเยารวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง สามารถจัดทำแผนงานโครงการตามยุทธศาสตร์ด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุให้สอดคล้องตามสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดพะเยา

วิธีการดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นการศึกษาจากกลุ่มประชากรได้แก่ข้อมูลภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดพะเยา จากโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลชุมชนสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา จำนวน 7 แห่งนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาวิเคราะห์ผลทางสถิติสรุปผลและเขียนรายงาน กลุ่มประชากรที่ศึกษา คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพะเยา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นได้แก่

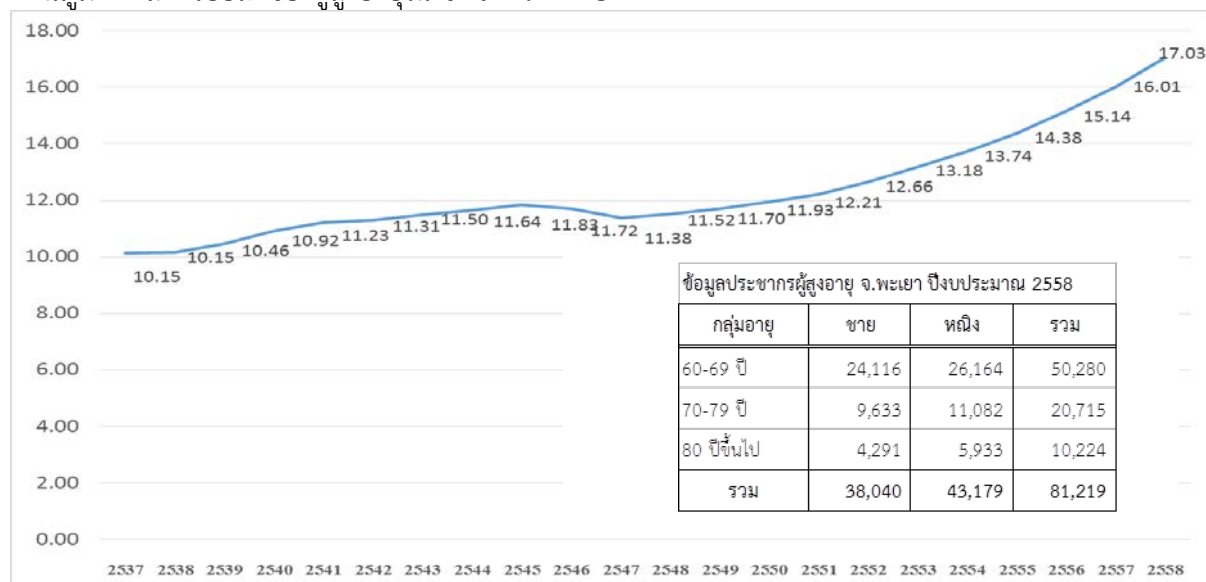
- แบบสอบถามภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดพะเยา

- แบบสอบถามเรื่องการจัดทำแผนงานโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพในผู้สูงอายุของหน่วยบริการสุขภาพในเขตจังหวัดพะเยา

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ)

ผลการวิจัย

แผนภูมิ 1 แสดงร้อยละของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดพะเยา

โรคที่เป็นสาเหตุของการเสียชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา ปีงบประมาณ 2558

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสาเหตุการตายจากมรณะบัตรจังหวัดพะเยา ของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข^[3] พบว่าในปีงบประมาณ 2558 ผู้สูงอายุในเขตจังหวัดพะเยามีการเสียชีวิตด้วยโรคของทางเดินหายใจส่วนล่าง

ข้อมูลแสดงแนวโน้มจำนวนผู้สูงอายุในเขตจังหวัดพะเยา

ปีพ.ศ. 2558 จังหวัดพะเยามีประชากรทั้งสิ้น 476,839 คน มีผู้สูงอายุจำนวน 81,219 คน คิดเป็นร้อยละ 17.03 (เพศชาย 38,040 คน, เพศหญิง 43,179 คน) และหากพิจารณาจากแนวโน้มจำนวนผู้สูงอายุแล้วพบว่าแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 10.15 ในปี พ.ศ. 2537 เป็น ร้อยละ 17.03 ในปี พ.ศ. 2558

เรื้อรัง มากที่สุด (209 ราย คิดเป็นอัตราตาย 286.62 รายต่อแสนประชากร) รองลงมาได้แก่โรคไตวาย (193 ราย คิดเป็นอัตราตาย 264.68 รายต่อแสนประชากร) และ เนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด ตามลำดับ (152 ราย คิดเป็นอัตราตาย 208.45 รายต่อแสนประชากร)

ตาราง 1 ข้อมูลแสดงโรคที่เป็นสาเหตุการเสียชีวิตในผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2558

ลำดับ	ชื่อโรค	จำนวนตาย (คน)	อัตราตาย (ต่อแสน ปชก.)
1	โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง (J40-J47)	286.62	209
2	โรคไตวาย (N17-N19)	264.68	193
3	เนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด (C33-C34)	208.45	152
4	โรคหลอดเลือดในสมอง (I60-I69)	204.34	149
5	ความดันโลหิตสูง (I10-I15)	171.43	125
6	ปอดบวม (J12-J18)	164.57	120
7	เนื้องอกร้ายที่ตับและท่อน้ำดีในตับ (C22)	161.83	118
8	โรคหัวใจขาดเลือด (I20-I25)	124.8	91
9	เบาหวาน (E10-E14)	74.06	54
10	โรคของตับ (K70-K76)	43.88	32

ที่มา: ฐานข้อมูลสาเหตุการตายจากมรณะบัตรจังหวัดพะเยา ของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข

ความสูญเสียอันเนื่องจากการตายก่อนวัยอันควร (YLL: Year of Life Lost)

ผลการวิเคราะห์ความสูญเสียอันเนื่องจากการตายก่อนวัยอันควรโดยใช้จำนวนปีที่สูญเสียไปจากการตายก่อนวัยอันควร (YLL: Year of Life Lost) โดยใช้สูตร (รายละเอียดใน ผนวก ข) $YLL = N \times L$ เมื่อ N = จำนวนผู้ที่เสียชีวิตรายโรค (Number of Death), L = จำนวนปีที่สูญเสียจากการเสียชีวิตก่อนอายุขัยเฉลี่ยของจังหวัดพะเยา (standard life expectancy at age of death in

years) พบว่าโรคที่เป็นสาเหตุการสูญเสียเนื่องจากการตายก่อนวัยอันควรของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยามากที่สุดได้แก่โรคไตวาย (YLL เท่ากับ 2,263.42) รองลงมาได้แก่โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง (YLL เท่ากับ 2,203.76) เนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด (YLL เท่ากับ 2,088.84) ตามลำดับ

ตาราง 2 ข้อมูลความสูญเสียอันเนื่องจากการตายก่อนวัยอันควรของผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2558

ลำดับ	ชื่อโรค	YLL
1	โรคไตวาย(N17-N19)	2,263.42
2	โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง (J40-J47)	2,203.76
3	เนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด (C33-C34)	2,088.84
4	โรคหลอดเลือดในสมอง (I60-I69)	1,738.94
5	เนื้องอกร้ายที่ตับและท่อน้ำดีในตับ (C22)	1,736.81
6	ปอดบวม (J12-J18)	1,274.00
7	ความดันโลหิตสูง (I10-I15)	1,237.88
8	โรคหัวใจขาดเลือด (I20-I25)	1,125.79
9	เบาหวาน (E10-E14)	684.69
10	โรคของตับ (K70-K76)	499.59

โรคที่เป็นสาเหตุการป่วยของผู้สูงอายุใน
เขตจังหวัดพะเยา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสาเหตุการ
เจ็บป่วยที่สำคัญของผู้สูงอายุจากฐานข้อมูล 12
แฟ้มของหน่วยบริการในจังหวัดพะเยา พบว่าโรคที่
เป็นสาเหตุการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุปีงบประมาณ
2558 (ประเภทผู้ป่วยใน) ได้แก่ โรคความดันโลหิต

สูง (จำนวน 3,673 ราย อัตราป่วย 5,037.17 ราย
ต่อแสนประชากร) รองลงมาได้แก่โรคไตวาย
(จำนวน 2,853 ราย อัตราป่วย 3,912 รายต่อแสน
ประชากร) และ โรคของทางเดินหายใจส่วนล่าง
เรื้อรัง (จำนวน 2,309 ราย อัตราป่วย 3,166.57
รายต่อแสนประชากร)

ตาราง 3 ข้อมูลแสดงโรคที่เป็นสาเหตุการป่วยของผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2558 (ผู้ป่วยใน:ราย)

ลำดับ	ชื่อโรค	จำนวนป่วย (ราย)	อัตราป่วย (ต่อแสน ปชก.)
1	ความดันโลหิตสูง (I10-I15)	3,673	5,037.17
2	โรคไตวาย (N17-N19)	2,853	3,912.61
3	โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง (J40-J47)	2,309	3,166.57
4	เบาหวาน (E10-E14)	905	1,241.12
5	อาการท้องร่วง กระเพาะและลำไส้อักเสบซึ่งสันนิษฐานว่าเกิดจากการติดเชื้อ (A09)	583	799.53
6	ปอดบวม (J12-J18)	357	489.59
7	โรคหลอดเลือดในสมอง (I60-I69)	278	381.25
8	เนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด (C33-C34)	271	371.65
9	โรคหัวใจขาดเลือด (I20-I25)	258	353.82
10	โรคของหน่วยไตและโรคของเนื้อเยื่อระหว่างท่อไต (N00-N15)	197	270.17

ที่มา: ฐานข้อมูลการเจ็บป่วย (12 แฟ้ม) ของหน่วยบริการในจังหวัดพะเยา

โรคที่มีค่าใช้จ่ายในการดูแลสูงในการเข้า
รักษาประเภทผู้ป่วยใน ของผู้สูงอายุในเขตจังหวัด
พะเยา

ผลการวิเคราะห์น้ำหนักเฉลี่ยสัมพัทธ์ของ
การเข้ารักษาประเภทผู้ป่วยใน (Relative Weight)
โดยการใช้ฐานข้อมูลการนอนโรงพยาบาลจำแนก
รายโรคและคำนวณน้ำหนักเฉลี่ยสัมพัทธ์ โดยใช้
ข้อมูล 12 แฟ้มมาตรฐานโรงพยาบาลของรัฐ 7
แห่งในจังหวัดพะเยา นำมาวิเคราะห์กลุ่ม
วินิจฉัยโรคร่วมเพื่อคำนวณต้นทุนเฉลี่ยในการดูแล
ผู้ป่วยในกลุ่ม DRG หรือน้ำหนักเฉลี่ยสัมพัทธ์

(Relative Weight) โดยโปรแกรม Thai DRG Grouper
รุ่นที่ 5 โรคที่มีค่าน้ำหนักสัมพัทธ์สูง หมายถึง เป็น
โรคที่มีค่าใช้จ่ายในการดูแลสูงไปด้วย พบว่า โรคที่
มีค่าใช้จ่ายในการดูแลสูงในการเข้ารักษาประเภท
ผู้ป่วยในของผู้สูงอายุ ได้แก่ โรคไตวาย (ผลรวม
Adj.RW เท่ากับ 4,954.72) รองลงมาได้แก่โรค
ความดันโลหิตสูง (ผลรวม Adj.RW เท่ากับ
3,660.47) และโรคของทางเดินหายใจส่วนล่าง
เรื้อรัง (ผลรวม Adj.RW เท่ากับ 3,586.84)
ตามลำดับ

ตาราง 4 ข้อมูลแสดงโรคที่มีค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ ปีงบประมาณ 2558 (ผู้ป่วยใน: RW)

ลำดับ	ชื่อโรค	ผลรวม Adj.RW
1	โรคไตวาย (N17-N19)	4,954.72
2	ความดันโลหิตสูง (I10-I15)	3,660.47
3	โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง (J40-J47)	3,586.84
4	เบาหวาน (E10-E14)	1,029.58
5	ปอดบวม (J12-J18)	864.69
6	โรคหลอดเลือดในสมอง (I60-I69)	494.53
7	อาการท้องร่วง กระเพาะและลำไส้อักเสบซึ่งสันนิษฐานว่าเกิดจากการติดเชื้อ (A09)	486.43
8	โรคหัวใจขาดเลือด (I20-I25)	415.40
9	เนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด (C33-C34)	398.67
10	วัณโรคทางเดินหายใจ (A15-A16)	349.49

ที่มา: ฐานข้อมูลการเจ็บป่วย (12 แฟ้ม) ของหน่วยบริการในจังหวัดพะเยา

ปัญหาสุขภาพในผู้สูงอายุในเขตจังหวัดพะเยา

เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยาโดยใช้เกณฑ์ในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของ จันทรเพ็ญ ชูประภาวรรณ^[4] โดยกำหนดระดับคะแนนภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในแต่ละประเด็น ออกเป็น 10 ระดับ ตั้งแต่ 1-10 โดยเกณฑ์การให้คะแนนนั้น

คำนวณโดยใช้ค่าพิสัยของค่าที่คำนวณได้ แล้วแบ่งออกเป็น 10 ช่วงเท่า ๆ กัน พบว่าโรคที่เป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา ปีงบประมาณ 2558 ได้แก่โรคไตวาย (36 คะแนน), โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง (34 คะแนน) และโรคความดันโลหิตสูง (29 คะแนน) ตามลำดับ

ตาราง 5 ข้อมูลแสดงโรคที่เป็นปัญหาของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา

ลำดับ	ชื่อโรค	ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ				ค่าคะแนน				
		อัตราตาย	YLL	อัตราป่วย	Adj.RW	อัตราตาย	YLL	อัตราป่วย	Adj.RW	รวม
1	โรคไตวาย(N17-N19)	264.68	2,263.42	3,912.61	4,954.72	9	9	8	10	36
2	โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง(J40-J47)	286.62	2,203.76	3,166.57	3,586.84	10	9	7	8	34
3	ความดันโลหิตสูง(I10-I15)	171.43	1,237.88	5,037.17	3,660.47	6	5	10	8	29
4	เนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด(C33-C34)	208.45	2,088.84	371.65	398.67	7	8	1	1	17
5	โรคหลอดเลือดในสมอง(I60-I69)	204.34	1,738.94	381.25	494.53	7	7	1	1	16
6	เนื้องอกร้ายที่ตับและท่อน้ำดีในตับ(C22)	161.83	1,736.81	227.65	346.33	6	7	1	1	15
7	ปอดบวม(J12-J18)	164.57	1,274.00	489.59	864.69	6	5	1	2	14
8	โรคหัวใจขาดเลือด(I20-I25)	124.80	1,125.79	353.82	415.40	5	5	1	1	12
9	เบาหวาน(E10-E14)	74.06	684.69	1,241.12	1,029.58	3	3	3	3	12
10	โรคของตับ(K70-K76)	43.88	499.59	76.80	65.74	2	2	1	1	6

ที่มา: เกณฑ์ในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา; จันทรเพ็ญ ชูประภาวรรณ

เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยาโดยใช้เกณฑ์ในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของจันทรเพ็ญชูประภาวรรณ^[4] เพื่อจัดลำดับสาเหตุการเจ็บป่วยที่สำคัญแยกรายอำเภอ ในเขตจังหวัดพะเยา

พบว่าอำเภอเมืองปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุที่สำคัญคือโรคความดันโลหิตสูง, อำเภอเชียงม่วนและอำเภอแม่ใจ มีปัญหาสำคัญคือโรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง ที่เหลืออีก 6 อำเภอมีปัญหาสำคัญเหมือนกันคือโรคไตวาย

ตาราง 6 ข้อมูลแสดงสาเหตุการเจ็บป่วยที่สำคัญของผู้สูงอายุแยกตามอำเภอ ปีงบประมาณ 2558										
ชื่อโรค	รวม	ลำดับความสำคัญของโรคแยกอำเภอ								
		เมือง	จุน	เชียงคำ	เชียงม่วน	ดอกคำใต้	ปง	แม่ใจ	ภูซาง	ภูพานยาว
โรคไตวาย(N17-N19)	1	3	1	1	2	1	1	2	1	1
โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง(J40-J47)	2	1	2	2	3	2	2	1	2	3
ความดันโลหิตสูง(I10-I15)	3	2	3	4	1	3	3	3	3	2
เนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด(C33-C34)	4	5	5	7	7	4	6	5	5	4
โรคหลอดเลือดในสมอง(I60-I69)	5	4	8	6	4	5	5	6	4	9
เนื้องอกร้ายที่ตับและท่อน้ำดีในตับ(C22)	6	7	6	3	6	8	4	9	6	6
ปอดบวม(J12-J18)	7	9	4	5	5	7	7	4	9	8
โรคหัวใจขาดเลือด(I20-I25)	8	6	7	8	8	9	9	8	8	17
เบาหวาน(E10-E14)	9	8	10	9	12	6	12	7	7	7
โรคของตับ(K70-K76)	10	15	12	11	15	10	8	11	10	14

เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยาพบว่า โรคที่เป็นปัญหาสุขภาพแต่ละกลุ่มวัยได้แก่ โรคไตวาย ทั้งนี้พบว่าโรคที่มีแนวโน้มเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญในกลุ่มอายุที่เพิ่มขึ้น ได้แก่โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง, โรคหลอดเลือดในสมอง, ปอดบวม

ส่วนโรคที่มีแนวโน้มลดลงเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญในกลุ่มอายุได้แก่ โรคไตวาย, ความดันโลหิตสูง, เนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด, เนื้องอกร้ายที่ตับและท่อน้ำดีในตับ, เบาหวาน และโรคของตับ

ตาราง 7 ข้อมูลแสดงโรคที่เป็นปัญหาของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา				
ลำดับ	ชื่อโรค	กลุ่มอายุ		
		60-69 ปี	70-79 ปี	80 ปีขึ้นไป
1	โรคไตวาย(N17-N19)	1	2	2
2	โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง(J40-J47)	5	1	1
3	ความดันโลหิตสูง(I10-I15)	2	3	3
4	เนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด(C33-C34)	4	4	7
5	โรคหลอดเลือดในสมอง(I60-I69)	6	5	5
6	เนื้องอกร้ายที่ตับและท่อน้ำดีในตับ(C22)	3	6	9
7	ปอดบวม(J12-J18)	9	7	4
8	โรคหัวใจขาดเลือด(I20-I25)	8	9	6
9	เบาหวาน(E10-E14)	7	8	8
10	โรคของตับ(K70-K76)	10	13	13

สถานการณ์การจัดทำแผนงานโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพในผู้สูงอายุของหน่วยบริการสุขภาพในเขตจังหวัดพะเยาปีงบประมาณ 2558

ตาราง 8 ข้อมูลแสดงการใช้งบประมาณในกิจกรรมผู้สูงอายุ ในจังหวัดพะเยา ปีงบประมาณ 2558

แหล่งงบประมาณ	รวมทั้งหมด	กิจกรรมผู้สูงอายุ					
		เกี่ยวข้องโดยตรง		เกี่ยวข้องกับโรคที่เป็นปัญหาในผู้สูงอายุ		รวม	
		จำนวน (บาท)	ร้อยละ	จำนวน (บาท)	ร้อยละ	จำนวน (บาท)	ร้อยละ
งบพัฒนาจังหวัด	235,154,400	0	0.00	-	-	-	-
งบสำนักงานปลัด							
กระทรวงสาธารณสุข	16,605,970	84,740	0.51	169,040	1.02	253,780	1.53
งบสร้างเสริมป้องกันโรค (สปสข.)	3,163,670	0	0.00	1,348,320	42.62	1,348,320	42.62
รวม	254,924,040	4,740	0.03	1,517,360	0.60	,602,100	0.63

กิจกรรมโครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องโดยตรงประกอบด้วยโครงการพัฒนาศักยภาพแกนนำในการเป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (Care giver), การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตำบลต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวดีเด่น, การประกวดชมรมผู้สูงอายุดีเด่นระดับจังหวัด และตำบลดำเนินงานดูแลผู้สูงอายุระยะยาวและวัดส่งเสริมสุขภาพ, การประกวดผู้สูงอายุ อายุ 80 ปี และ 90 ปี พันธุ์, การติดตามการใช้พื้นที่เยี่ยมในผู้สูงอายุที่ใส่พื้นที่เยี่ยม

กิจกรรมโครงการที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงแต่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมผู้สูงอายุประกอบด้วยโครงการเฝ้าระวังป้องกันโรคควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (DM, HT, CVD, CKD), ส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการ/โภชนาการบำบัด DM HT

อภิปรายผล

ในปี พ.ศ. 2558 จังหวัดพะเยามีประชากรทั้งสิ้น 476,839 คน มีผู้สูงอายุจำนวน 81,219 คน คิดเป็นร้อยละ 17.03 และหากพิจารณาจากแนวโน้มจำนวนผู้สูงอายุแล้วพบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปี พ.ศ. 2537-2558 โดยมีสัดส่วนประชากรเพศหญิงมากกว่าเพศชาย พบว่าผู้สูงอายุในเขตจังหวัดพะเยามีการ

เสียชีวิตด้วยโรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรังมากที่สุด รองลงมาได้แก่โรคไตวาย และ เนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด ตามลำดับ สอดคล้องกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ได้รายงานผลการสำรวจประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทย ที่คาดการณ์ว่าประชากรสูงอายุของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 แม้จะมีประชากรวัยเจริญพันธุ์สูงขึ้น แต่ก็ยังมีสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมดและมีโครงสร้างเพศโน้มเอียงไปทางเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

โรคที่เป็นสาเหตุการสูญเสียเนื่องจากการตายก่อนวัยอันควรของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยามากที่สุดได้แก่โรคไตวาย รองลงมาได้แก่โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างและเนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด ส่วนสาเหตุการเจ็บป่วยที่สำคัญของผู้สูงอายุ จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ป่วยในของโรงพยาบาล ในจังหวัดพะเยาจำนวน 7 แห่ง พบว่าโรคที่เป็นสาเหตุการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุมากที่สุดได้แก่โรคความดันโลหิตสูง รองลงมาได้แก่โรคไตวาย และ โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง เมื่อวิเคราะห์จากค่าน้ำหนักเฉลี่ยสัมพัทธ์ของการเข้ารักษาประเภทผู้ป่วยใน (Relative Weight) พบว่า โรคที่เป็นสาเหตุการป่วยที่สำคัญได้แก่ โรคไตวาย รองลงมาได้แก่โรคความ

ดันโลหิตสูง และโรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง ตามลำดับ

กรณีผู้สูงอายุพบในปีงบประมาณ 2558 มีโรคที่เป็นปัญหาสำคัญมากที่สุดได้แก่ไตวาย รองลงมาได้แก่ความดันโลหิตสูง และโรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง ตามลำดับ ในส่วนผู้สูงอายุพบว่าโรคที่เป็นปัญหาสำคัญมากที่สุดได้แก่ไตวาย รองลงมาได้แก่โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง และ โรคความดันโลหิตสูง โดยพบว่าอำเภอเมือง มีปัญหาสำคัญคือโรคความดันโลหิตสูง, อำเภอเชียงม่วนและอำเภอแม่ใจ มีปัญหาสำคัญคือโรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง ที่เหลืออีก 6 อำเภอมีปัญหาสำคัญเหมือนกันคือโรคไตวาย

เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา พบว่าโรคที่เป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญของผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยาปีงบประมาณ 2558 ได้แก่โรคไตวาย โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง และโรคความดันโลหิตสูง (29 คะแนน) ทั้งนี้พบว่าโรคที่มีแนวโน้มเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญในกลุ่มอายุที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ โรคของทางเดินหายใจส่วนล่างเรื้อรัง, โรคหลอดเลือดในสมอง, ปอดบวม ส่วนโรคที่มีแนวโน้มลดลงได้แก่ โรคไตวาย, ความดันโลหิตสูง, เนื้องอกร้ายที่หลอดคอ หลอดลมใหญ่และปอด, เนื้องอกร้ายที่ตับและท่อน้ำดีในตับ, เบาหวาน, และโรคของตับ

จากข้อมูลปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดพะเยา ในประเด็นต่างๆ พบว่าโดยรวมแล้วสอดคล้องกับผลการรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุปี พ.ศ. 2555 ของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมูลนิธิสถานบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2556 ซึ่งพบว่าประชากรสูงอายุร้อยละ 15 เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังทั้งความดันโลหิตสูง เบาหวาน หัวใจหลอดเลือดสมองตีบ อัมพาต/ อัมพฤกษ์ และ มะเร็ง โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลายที่มีอายุ

80 ปี ขึ้นไปที่ต้องการการเกื้อหนุนหรือพึ่งพิงผู้อื่นอย่างรวดเร็ว

สถานการณ์การจัดทำแผนงานโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพในผู้สูงอายุของหน่วยบริการสุขภาพในเขตจังหวัดพะเยา ประจำปีงบประมาณ 2559 พบว่ามีการใช้งบประมาณทั้งสิ้น 1,602,100 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.63 ของงบประมาณด้านสุขภาพจากแหล่งงบประมาณที่ได้รับสนับสนุนในจังหวัดพะเยา โดยได้รับแหล่งงบประมาณจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพ (งบสร้างเสริมป้องกันโรค.) มากที่สุด (1,348,320 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.62) รองลงมาได้แก่จากสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (253,780 บาทคิดเป็นร้อยละ 1.53) ตามลำดับ โดยมีกิจกรรมสำคัญได้แก่ การสร้างแกนนำในการเป็นอาสาสมัครดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ, การจัดประกวดผู้สูงอายุ ส่วนโครงการที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงแต่ส่งผลต่อภาวะระยะยาวของผู้สูงอายุได้แก่การเฝ้าระวังป้องกันโรคควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและการส่งเสริมสุขภาพด้านโภชนาการ

ข้อเสนอแนะ

1. เครือข่ายบริการสุขภาพควรมีการพิจารณาจัดทำแผนงานโครงการให้สอดคล้องกับปัญหาสุขภาพอย่างครอบคลุม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด

2. การจัดทำแผนงานโครงการของเครือข่ายบริการสุขภาพ ในเรื่องผู้สูงอายุ พบว่าปัญหาสุขภาพที่สำคัญบางโรค จำเป็นต้องเน้นการส่งเสริมป้องกันเป็นสำคัญ ฉะนั้น ในการจัดทำแผนงานโครงการ ควรพิจารณาในเรื่องดังกล่าวร่วมด้วย หรือสามารถจัดทำแผนงานโครงการในกลุ่มวัยอื่นๆในเบื้องต้นเพื่อลดปัญหาสุขภาพในระยะยาวซึ่งจะเกิดขึ้นในวัยสูงอายุ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุระหว่างภาคีเครือข่ายต่างๆ ได้แก่ ภาครัฐ เอกชน ประชาชน

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจประชากร
สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2557. กรุงเทพฯ.
เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด;
2557.
2. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557.
กรุงเทพฯ. บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิช
ซิง จำกัด (มหาชน); 2558.
3. สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่าง
ประเทศ. The Kingdom of Thailand
health System Review. นนทบุรี: สำนัก
นโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวง
สาธารณสุข; 2558.
4. จันทรเพ็ญ ชูประภาวรรณ. สุขภาพคนไทย ปี
พ.ศ.2543: สถานะสุขภาพคนไทย. กรุงเทพฯ.
สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน; 2543.
5. กระทรวงสาธารณสุข. ยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด
และแนวทางการจัดเก็บข้อมูลกระทรวง
สาธารณสุข ปีงบประมาณ 2558. นนทบุรี.
สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงกระทรวง
สาธารณสุข; 2557.
6. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. คู่มือ
การจัดกลุ่มวินิจฉัยโรคร่วมและค่าน้ำหนัก
สัมพัทธ์ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ.
สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ; 2554.
7. สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกัน
สุขภาพไทย. การประเมินการบริหารจัดการ
การคลังเครือข่ายบริการปฐมภูมิ. นนทบุรี:
สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงกระทรวง
สาธารณสุข; 2553.